Welke leesbevorderingsinterventies zijn effectief om het lezen en het leesplezier onder MBO-studenten te bevorderen?

Beantwoord door Maurice de Greef (kennismakelaar Kennisrotonde).

10 juli 2020 – update 10 januari 2024

KR. 958

Kort antwoord

In het MBO is minder onderzoek gedaan naar interventies om het lezen en het leesplezier te bevorderen dan in het primair en voortgezet onderwijs. Toch geven een aantal specifieke onderzoeken handvatten om het lezen en het leesplezier onder MBO'ers te stimuleren. Naast aandacht voor verschillen in en belevingswereld van de doelgroep is sociale interactie van belang. Ook zijn rust en routine bevorderlijk, evenals het actief betrekken van studenten bij de invulling van het lezen. Ten slotte is het wenselijk dat er voldoende faciliteiten zijn, zoals begeleiding, toegankelijk leesaanbod en gemeenschappelijke aandacht om de leesbevordering te kunnen ondersteunen en het leesplezier te kunnen stimuleren.

Antwoord

Er is in het primair en voortgezet onderwijs redelijk veel onderzoek gedaan naar de effectiviteit van leesbevorderingsinterventies (Van Steensel et al., 2017). In het MBO is dit echter veel minder het geval. Aangezien dit een hele andere onderwijssetting en een andere doelgroep is, zijn de onderzoeksresultaten uit het primair en voortgezet onderwijs niet één op één over te nemen. Vraag is echter welke interventies men vanuit het beroepsonderwijs kan faciliteren om leesbevordering en –plezier te stimuleren.

Relatie tussen leesplezier en deelname aan lezen

Onderzoek onder jongeren en jongvolwassenen toont aan, dat als ze meer plezier beleven aan lezen, ze ook vaker deelnemen aan leesonderwijs (Stalpers, 2020). In feite creëert een docent dan een positieve leesattitude. Volgens de Leesmonitor (2020) ontstaat een positieve leesattitude als men positieve leeservaringen opdoet. Die ervaringen zijn volgens Tellegen en Frankhuizen (2002) in te delen in vijf categorieën, te weten: geboeide aandacht, stemmingsregulatie (lezen om bepaalde stemming te behouden of te veranderen), emotiebeleving, verbeelding en terugdenken (achterlaten van sporen in het geheugen). Vraag is hoe deze positieve leesattitude bevorderd kan worden. Op basis van diverse wetenschappelijke studies is er een onderscheid te maken in vijf verschillende factoren, te weten:

- Aandacht voor verschillen in en belevingswereld van de doelgroep
- Belang van sociale interactie
- Inbedding van routine en rust
- Bevordering van actieve betrokkenheid van studenten

- Faciliteiten zoals begeleiding, toegankelijk leesaanbod en draagvlak

Aandacht voor verschillen in en belevingswereld van de doelgroep

Aansluiting bij behoeften, interesses en belevingswereld, maar ook oog voor sociodemografische factoren als leeftijd zijn belangrijk om het leesplezier onder elke lezer te kunnen bevorderen (Lemaire, 2004). Een pilotstudie onder studenten en docenten van de Entree-opleiding ondersteunt dit. Hierbij wordt duidelijk, dat vrij lezen (dat mogelijkerwijs de woordenschat en het leesbegrip volgens Block et al. (2009) kan bevorderen) betekenisvol kan zijn als het aansluit bij de verschillende soorten studenten en hun motivatie (Van Koeven, 2015; Van Koeven & Schaafsma, 2019). Naast de belevingswereld en interesses is het ook van belang dat er aandacht is voor de verschillen binnen de groep. Onderzoek onder 5922 leerlingen tussen de 8 en 18 jaar toont namelijk aan, dat meisjes liever lezen dan jongens, dat havo- en vwo/gymnasiumleerlingen liever lezen dan vmbo-leerlingen en dat de leesmotivatie afneemt als men ouder wordt (Van der Woud & Elphick, 2017).

Belang van sociale interactie

Ook de sociale interactie kan lezen en leesplezier bevorderen (Lemaire, 2004). Volgens Stokmans en Wolters (2019) kan een leesgewoonte voor zowel kinderen, adolescenten als volwassenen zich ontwikkelen door onder andere ondersteuning van anderen. Met hulp van anderen kan men negatieve ervaringen proberen te voorkomen en een positieve stimulans voor het lezen creëren (Stokmans en Wolters, 2019, p.190). Onderzoek onder jongeren en jongvolwassenen ondersteunt dit, doordat blijkt dat jongeren en jongvolwassenen die boekliefhebbers in hun vriendenkring hebben, vaker en meer lezen (Stalpers, 2020).

Inbedding van routine en rust

Routine en rust kunnen sleutelwoorden zijn om een leesgewoonte te ontwikkelen en leesplezier te bevorderen. Een leesgewoonte kan zich ontwikkelen door herhaaldelijk aan de slag te gaan met lezen (Stokmans en Wolters, 2019). De eerdergenoemde pilotstudie onder studenten en docenten van de Entree-opleiding laat zien, dat leesroutine door het faciliteren van een zelfde groep, vaste plaats en tijd van belang is om het vrij lezen te stimuleren (Van Koeven, 2015). Tijdens deze routine kan er extra aandacht zijn voor het oefenen van emotionele betrokkenheid en verbeelding om het leesplezier te bevorderen (Lemaire, 2004). Ook deze vaardigheden kunnen het leesplezier bevorderen (Lemaire, 2004). Naast routine is ook rust van belang (Lemaire, 2004; Van Koeven & Schaafsma, 2019).

Bevordering van actieve betrokkenheid van studenten

Als de student zelf een actieve rol kan hebben bij de invulling van het lezen, kan dat het leesplezier en het lezen ten goede komen. Volgens de onderzoekresultaten van de pilotstudie in de Entree-opleiding moeten studenten betrokken worden bij ‘de inrichting’ van het vrij lezen (Van Koeven, 2015). Uit het onderzoek blijkt, dat studenten het bijzonder vinden dat leraren en medestudenten eigen verhalen kunnen lezen, waardoor ze hen op een andere manier leren kennen (Van Koeven, 2015, p. 27). Studenten zouden kunnen meedenken over de invulling ervan (Van Koeven & Schaafsma, 2019). Het leesplezier kan bevorderd worden door een creatieve en actieve inbreng naar aanleiding van het lezen (Lemaire, 2004).

Faciliteiten zoals begeleiding, toegankelijk leesaanbod en draagvlak

Ten slotte moeten er voldoende faciliteiten zijn, zoals begeleiding, toegankelijk leesaanbod en gemeenschappelijke aandacht om de leesbevordering te kunnen ondersteunen en het leesplezier te kunnen stimuleren. Allereerst zouden docenten veiligheid moeten bieden tijdens het lezen en zou het gehele team op een positieve wijze moeten deelnemen (Van Koeven, 2015). Uit het onderzoek blijkt, dat studenten zich dan geaccepteerd voelen ongeacht wat ze lezen. Naast een inspirerende projectleider (voor bijvoorbeeld 'vrij lezen') blijken gemeenschappelijke afspraken en docenten als rolmodel bevorderlijk te werken voor het vrij lezen (Van Koeven & Schaafsma, 2019). Maar ook aansprekend leesaanbod (Van Koeven & Schaafsma, 2019) en het feit dat men weinig moeite hoeft te doen om een geschikte tekst te vinden (Lemaire, 2004) zijn van belang.

Geraadpleegde bronnen

Block, C.C., Parris, S.R., Reed, K.L., Whiteley, C.S. & Cleveland, M.D. (2009). Instructional approaches that significantly increase reading comprehension. *Journal of Educational Psychology*, *101*(2), p. 262-281.

Leesmonitor. (2020). *Leesplezier stimuleren*.

Lemaire, C. (2004). *Lezen doen we samen! De praktische consequenties van onderzoek naar leesgedrag en leesbevordering*. Amsterdam: Stichting Lezen.

Stalpers, C. (2020). *De leeswereld van jongeren en jongvolwassenen.* Amsterdam: Stichting Lezen.

Stokmans, M. & Wolters, R. (2019). *Lezen doe je samen: Hoe kan leeshonger gestimuleerd worden?* Utrecht: Eburon.

Tellegen, S. & Frankhuizen, J. (2002). *Waarom is lezen plezierig?* Utrecht: Eburon Academic Publishers.

Van der Woud, L. & Elphick, E. (2017). *De leesmotivatie van Nederlandse kinderen en jongeren: DUO Onderwijsonderzoek.* Amsterdam: Stichting Lezen.

Van Koeven, E. (2015). *Je vak moet je doen, niet lezen.* Amsterdam: Stichting Lezen.

Van Koeven, E. & Schaafsma, F. (2019). *Stilte, wij lezen hier. Vrij lezen op ROC Deltion College Zwolle.* Amsterdam: Stichting Lezen.

Van Steensel, R., Van der Sande, L., Bramer, W., Arends, L. (2017) *Effecten van leesmotivatie-interventies. Uitkomsten van een meta-analyse.* Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.

Meer weten?

Ander relevant Kennisrotonde-antwoord**:**

Wat is het effect van vrij lezen in de les op het leerklimaat in de klas (op het mbo)?

Over deze vraag

Opgesteld door:	Maurice de Greef (kennismakelaar Kennisrotonde)
Vraagsteller:	Docent / studentbegeleider MBO
Onderwijssector:	mbo
Trefwoorden:	leesbevordering – leesplezier - leesattitude – mbo - taal
Referentie:	Kennisrotonde. (2024). *Welke leesbevorderingsinterventies zijn effectief om het lezen en het leesplezier onder MBO-studenten te bevorderen?* (KR. 958)

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een dienst van het NRO.